

Становници Шкотске ће 18. септембра одлучити желе ли остати у Великој Британији. Како се приближава референдум, пажња јавности је углавном усмјерена на импликације гласања на будућност Шкотске и Велике Британије. С обзиром да је Шкотска имала средишњу улогу у стварању Велике Британије прије више од 300 година, то је сасвим природно.

Међутим, исход гласања је мање важан од његовог ширег политичког контекста односно кризе управљања како у Великој Британији тако и у Европској унији. Шкотски референдум ће вероватно утицати на развој ове кризе, али је неће разријешити. Да бисмо разумјели зашто прво морамо разумјети природу проблема који произилази из два политичка питања: статуса Лондона у Великој Британији и статуса Велике Британије у Европској унији.

Када се Шкоти жале на Енглеску, они заправо мисле на политичаре који сједе у влади у Вестминстеру, на Лондон и јужне дијелове Енглеске који су из дана у дан све већи, скупљи и изолованији од остатка државе. Политичка и финансијска моћ Велике Британије је увелико концентрирана у и око Лондона баш као и могућности за запошљавање. Инфраструктура Велике Британије је далеко више развијена на југу него на сјеверу, при чему становници Шкотске и Велса не могу једноставно доћи до осталих дијелова Велике Британије, укључујући и Лондон. Економске разлике су јасно видљиве и у свакодневном животу. Док главни град живи и дан и ноћ, села и градови у другим дијеловима државе су пусти, чак и тијekom дана.

Становницима Шкотске, али и других дијелова сјеверне и средишње Енглеске, Лондон изгледа као потпуно друга држава. Већина становништва из руралних дијелова сјеверне Енглеске је увјерена исто као и Шкоти да политичари у Лондону не заступају њихове

интересе. Постоји јасна разлика између сјевера и југа Велике Британије када је ријеч о задовољству економском ситуацијом. Међутим, линија раздвајања није граница са Шкотском већ пролази великим дијелом Енглеске. Само 33 посто становника Лондона и становника јужне Енглеске сматрају економску ситуацију "лошом"; док 46 посто Шкота и 42 посто становника сјеверне Енглеске сматра то исто.

Дио проблема је владајућа Конзервативна партија за коју се сматра да је јужно оријентисана и елитистичка. Жене, мањинске скупине и дужносници са енглеским нагласком специфичним за одређени регион су врло слабо заступљени у партији. Стога не чуди што су од укупно 153 представника сјеверних регија у парламенту само 43 из Конзервативне партије, како се наводи у извјештају Економиста из 2013.године. С друге стране, Радничка партија која је најјача и у Шкотској и у Валесу има свега десет од 197 представника у три јужне регије, ако изузмемо Лондон. Недавна анкета је показала да укупно 60 посто Шкота и становника сјеверних дијелова Енглеске не одобрава поступке конзервативног премијера Давида Камерон (у успоредби са 50 посто у Лондону и на југу).

Европски Наполеонов комплекс

Проблем одвајања пријестолнице од остатка државе је врло присутан и у осталим европским државама. У Француској, која је најцентрализованарија држава Западне Европе, Париз је већ дуже времена културно, политичко и економско средиште, што изазива огорчење осталих провинција. Међутим, ова вишегодишња борба се сада одвија под окриљем Европске уније. Није изненађујуће то што је кључни аргумент Шкотске националне странке у њиховој платформи за независност управо наставак чланства у Европској унији. Иако је Европска унија врло непопуларна у Великој Британији, Шкоти сматрају да их она штити од лондонских пљачкаша.

Шкотски покрет за независност не би био могућ без Европске уније. Без обзира колико су провинције мрзиле пријестолницу, раније им је била потребна како би их одбранила од вањских предатора, модернизирала економију и успоставила тржиште за њихову робу. Данас покрајине нужно не требају веће национално тијело како би преживјеле јер су националне пријестолнице сада само менаџери европске политике. Стога је питање да ли је Шкотска довољно велика да би била одржива потпуно беспотребно. Ако јој ЕУ и НАТО пруже заштиту од вањских агресора и ако им ЕУ осигура приступ највећем свјетском тржишту, онда држава било какве величине може бити одржива.

Размотримо Луксембург, најмању државу ЕУ са свега 500.000 становника, а уједно и најбогатију која је све то постигла без улагања у одбрану и било каквих традиционалних средстава одржавања националног суверенитета. За малени Луксембург, чланство у ЕУ је мала цијена коју су морали платити како би добили прилику да се усредоточе на локална питања и постигну просперитет. То је такођер врло добро и за локалне елите које имају прилику да се натјечу за престиж и позицију премијера Луксембурга и тако директно утјечу на одлуке ЕУ и НАТО-а, умјесто да буду приморани служити као гувернери, рецимо, провинције југоисточне Белгије.

Ако шкотски лидери осигурају чланство у ЕУ и они ће имати исте прилике као и њихове колеге из Луксембурга. Лидер потенцијално независне Шкотске такођер може доспјети и до једне од водећих позиција у ЕУ, попут Жан Клод Јункера бившег премијера Луксембурга, који је недавно постао предсједник Европске комисије.

Будућност

Без обзира хоће ли шкотски покрет за независност успјети или не, Шкотска неће бити посљедњи европски регион који тражи независност. Исто желе и многе провинције које имају регионални идентитет, амбициозне политичаре и које осјећају одбојност према својој пријестолници. Стога не чуди што Каталонија, још један европски регион са снажним идентитетом жели кренути истим путем. Исто тако не чуди што је Велика Британија, изразито мултинационална и са све већим јазом између пријестолнице и осталих провинција, управо прва држава која се суочава са тзв.учинком Европске уније.

Европска унија стога мора развити начине да регије са јаким идентитетом коегзистирају са својим главним градовима или да се разиђу на начин који је у складу са прилично снажном Европом. Шкотски референдум је у том смислу велики тест. Тачни детаљи шкотске судбине ће бити мање битни од тога хоће ли Лондон и Единбург бити у стању успоставити нови однос. Уколико остану у једној држави, Лондон ће морати пронаћи начин да смањи своје свеопће присуство у Шкотској и да оживи регионалну аутономију и економску виталност тако што ће дати Шкотској више простора да сама одлучује о европским питањима као што је чланство у шенгенском безвизном режиму. Уколико се раздвоје, Лондон и Единбург морају показати како обје државе могу наставити сурађивати као европски партнери на заједничком тржишту и под заједничким сигурносним кишобраном.

Исто тако, Лондон ће морати истражити нове механизме управљања Великом Британијом уколико жели да држава остане уједињена. Слабашна децентрализација из 1990.године, која је била одговор на захтјеве незадовољног локалног становништва, је створила политику управљања у Великој Британији која није задовољила никога. Можда је вријеме да Лондон преузме иницијативу и предложи велико реструктурирање и увођење федералних јединица које би како самом Лондону тако и осталим саставним дијеловима Велике Британије дале једнаке овласти у ширем еуропском оквиру.

То би био радикалан корак за државу која се традиционално задовољавала неформалним договорима чији је циљ одржавати вјеровање да сав суверенитет и даље лежи у рукама монархије. Чак и ако је то вјеровање било прикладно неко вријеме, оно више није одрживо. Модерна Велика Британија у модерној Еуропској унији мора кренути новим путем.

(Радио Слободна Европа)